

Kazalo

LJUBLJANSKI

ŠKOFIJSKI LIST

LETA 1937

V LJUBLJANI 1937

ZALOŽIL ŠKOFIJSKI ORDINARIAT V LJUBLJANI

TISKALA JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI (K. ČEČ)

Slovo.

Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo.

ŠKOFIJSKI LIST

Škofija Ljubljana, ki je bila ustanovljena leta 1921, je danes ena od največjih škofij v Sloveniji. Njena glavna naloga je duhovno in socialno usposabljanje vernikov, kar ona opravlja s pomočjo svojih številnih ustanov in organizacij.

Leta 1937, 1. avgust, 1937. V Ljubljani, dne 31. avgusta 1937. + Gregorij.

Škofijska kronika.

Zavod sv. Stanislava, ki je bil ustanovljen leta 1921, je danes ena od največjih škofij v Sloveniji. Njena glavna naloga je duhovno in socialno usposabljanje vernikov, kar ona opravlja s pomočjo svojih številnih ustanov in organizacij.

Za škofijo Ljubljana, ki je bila ustanovljena leta 1921, je danes ena od največjih škofij v Sloveniji. Njena glavna naloga je duhovno in socialno usposabljanje vernikov, kar ona opravlja s pomočjo svojih številnih ustanov in organizacij.

Škofija Ljubljana, ki je bila ustanovljena leta 1921, je danes ena od največjih škofij v Sloveniji.

Dne 31. avgusta 1937.

+ Gregorij.

V Ljubljani 1937.

Josef Japelj.

ŠKOFIJSKI LIST

Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo.

Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo. Vrednotenje slovenskega jezika in njegovega pomena za našo kulturo.

Kazalo

k letniku 1937 Ljubljanskega Škofijskega lista. — Skupaj 12 številk.

	Stran		Stran
A		pravila nameščenk	133
Addenda in Directorio liturgico	138	pravila delavk	135
Apostolsko pismo papeža Pija XI. me-		pravila dijakinj	136
hiškim škofom	87	pravila učiteljic	147
B		molitvena pomoč	145
Ban. doklada k drž. dop. pren. taksi	84	tečaj za duhovnike	154
Baragovo semenišče, zbiranje	30	Kmetikonadaljevalne šole	81
Birmanci, seznam za l. 1937	153	Konferenca dekanov, poročilo	26
Birmovanje v l. 1937	30, 78	Konference, pastoralne l. 1937	32
Bolezen sv. očeta, molitve	24	Konference Sodal. ss. C. J. l. 1936	90
zahvala	22	Kongres Kristusa Kralja v Poznanju	94
Bratovščina sv. Družine	148	Konkurzni razpisi:	
Brezje, ureditev	100	Stari trg pri Ložu	37
C		Ihan, škocjan pri Mokronogu, Stari	
Consilium administrationis	125	trg ob Kolpi, Prečna, Mokronog,	
D		D. M. v Polju, Češnjice, Krka, be-	
Družba treznosti	95	neficij Voglje	85
Duhovne vaje v l. 1936	35	Duplje	103
Duhovne vaje duhovnikov, skupne	101	Vrhnika, Mokronog, Stari trg ob	
E		Kolpi	114
Evharistični kongres v Manili	21	Leskoviča, Sv. Trojica nad Cerknico	127
Evharistični kongres v Ljubljani, za-		Zagradec	139
hvala sv. očeta za knjigo	23	Moste v Ljubljani, St. Jurij pri Gro-	
Evharistični kongres v Dubrovniku, re-		supljem, Sv. Planina	151
solucije	120	Breznica, Podgrad	155
Evharistični kongres v Budimpešti	153	Kupne in menjalne pogodbe, predhodno	
Evidenca o pristojnosti in matične		odobrenje	102
spremembe	82	M	
G		Misijski praznik	123
† Gregorij, škof: Duhovnikom za leto		Misijski teden	79
1937	24	Moste v Ljubljani, ustanovitev župnije	150
† Gregorij, škof: Pastirsko pismo o		N	
† nadškofu Jegliču	110	Nabirka za poškodovance po toči in po-	
† Gregorij, škof: Pastirsko pismo o		vodnji	115
vremenskih neizgodah	117	† Nadškof dr. Anton Bauer	141
I		† Nadškof dr. A. B. Jeglič:	
Izpiti duhovnikov po kan. 130	32	osmrtnica ordinarija	105
K		navodilo za pogreb	106
Kanonična vizitacija l. 1937	30, 78	življenjepis	106
Katehetski izpiti, člani izpraševalnega		sožalje sv. očeta	108
odбора	149	zahvala ordinarija	109
Katoliška akcija:		pastirski list ordinarija	110
pravila dijakov	73	Nastavitvena taksa	83
pravila delavcev	75	Novomašniki l. 1937	33
		Nuncij H. Pellegrinetti, ob odhodu	142
		O	
		Odloki sv. stolice: nove oblike po-	
		božnosti	119
		kleriki vzhodnega obreda	119
		Odpustki za molitev oficija pred sv. Reš.	
		Telesom	93

	Stran		Stran
Odpustki za mašniški dan	93	Zadostilne molitve za Španijo	126
Odsvojitve cerkvene imovine, predpisi	96	Misijska molitvena ura	139
Okrožnica papeža Pija XI. o brezbožnem komunizmu	39	Sveto pismo novega zakona	151
Okrožnica papeža Pija XI. o položaju kat. cerkve na Nemškem	59	Dr. R. Kušej: Konkordat, ustava in verska ravnopravnost	151
Okrožnica papeža Pija XI. o sv. Marijinem rožnem vencu	129	R. Blüml: Ignaz Seipl: Der Friede	151
P		J. Žvan: Nova pota	151
Pastirsko pismo jugosl. škofov o gospodarski in socialni stiski	1	Misijski koledar za l. 1938	151
Pastoralne konference l. 1937	32	Dr. A. Odar: Katekizem o KA	155
Petje evangelija v slovenskem jeziku	125	Božična misijonska prireditve	155
Pogrebne pravice župnikov	80	Vestnik Dejanja sv. Detinstva za l. 1937	155
Poročila župnikov o bogoslovcih in dijakih zavoda	101	»Vzajemnost«	155
Postna zapoved za l. 1937	18	Sodalitas ss. C. J., konference l. 1936	90
Pozdravljanje učencev ljudskih šol	149	Sodbe o dogodkih v Španiji	113
Praznik bl. Nikolaja Teveliča	77	Sprejem v duh. semenišče	95
Praznik Marijinega oznanjenja	35	Sprejem v zavod sv. Stanislava	99
Praznik sv. Cirila in Metoda	94	Sprememba župnijskih mej (Možjanca)	125
Prijavljanje priseljencev	150	Stična, cerkev Z. M. b. — bazilika	76
Prošnja za pomoč skopljanski škofiji	81	S	
Prošnje procesije	79	Škofijska kronika 38, 85, 103, 115, 127, 139, 152,	155
R		Škofovske konference: resolucije	143
Razne objave	37, 84, 101, 125, 138, 154	pismo španskemu primasu	144
S		odgovor španskega primasa	145
Seznam birmancev l. 1937	153	T	
Slovstvo:		Taksna prostost	126
Maritain-Poljak: Andeoski naučitelj	36	U	
Dr. Junger: Kateheta crta	36	Umrli duhovniki:	
C. Noppel: Aedificatio Corp. Christi	36	Pavel Zajec, Andrej Kušlan	38
K. Stehle: Panis Parvulorum	37	Janez Kepec, Stefan Temlin, Tomo Zupan, Franc Rajčević, Janez Kunauer, Franc Zupančič, p. Norbert Sušnik, Janez Müller, Franc Vidmar, Janko Mevželj	86
K. Stehle: Mein Raphael	37	Josip Vrankar, Janez Jereb	104
Christenlehrbüchlein	37	Nadškof dr. A. B. Jeglič	105
Na novo delo!	37	Janez Drunecky, Janez Hromec	116
Knjižice salezijanske družbe 37, 103, 126, 139, 151,	155	Viljem Mlejnik, Matej Kos	128
Dr. F. Grivec: Kristus v Cerkvi	83	Martin Škerjanec, p. Dionizij Dušej	140
Dr. M. Opeka: Rimske šmarnice	83	Gustav Schiffrer, Anton Medved, Hieronim Šauli, p. Regalat Čebulj	152
J. Lavtižar: Marijina božja pota v A. Luskar: Obredni priročnik	84	Jožef Švigelj	156
Evropi. IV.	84	Uživanje željnost in alkoholizem, borba katol. Cerkve	122
J. Hafner: Z Bogom za kralja in domovino!	84	V	
Devetdnevica v čast Sv. Duhu	84	Veroučne ocene	34
J. Seigerschmied: Dobri Zveličar	102	Verskozakladne maše	124
A. Crnica: Kanonsko pravo katoliške Cerkve	102	Vič, dodelitev mestu Ljubljana	154
Dr. F. Jaklič: Svetla pot	103	Z	
Dr. K. Gröber: Handbuch der religiösen Gegenwartsfragen	103	Zavarovanje proti požaru	100
L. Kösters: Unser Christusglaube	103	Ž	
Indijska knjižnica	103, 126, 151	Železniške legitimacije	83
Dr. A. Zdešar: Zgodovina usmiljenih sestrá sv. Vinc. Pav.	126	Župnijski arhivi	137
J. Kalan: Kristus kraljuj!	126		

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST

Letnik LXXIV.

Ljubljana, 15. januarja 1937.

Štev. 1.—2.

Izhaja mesečno. — Leto 1937. — Naročnina: 50 Din letno.

1.

Pastirsko pismo

o gospodarski in socialni stiski naših dni.

Predragi v Gospodu!

Že večkrat smo se v skupnih pastirskih listih obrnili na vas in vam govorili o važnih zadevah, kar se nam je vsakikrat zdelo potrebno. Danes naj vam izpregovorimo o neki časni zadevi, ki muči ves svet, namreč o gospodarski in socialni stiski naših dni in o tem, kako pomagati.

Zakaj govore škofje o tej časni zadevi.

Res, da ni to prva naloga nas škofov, ki nas je Gospod postavil »za ljudi v tem, kar se nanaša na Boga« (Hebr 5, 1), torej za delo in skrb za vaše duše, za vaše zveličanje, za vaše večno življenje. Toda, kakor je dejal lepo in resnično že Leon XIII., »Cerkev ni tako vsa v skrbi za duše, da bi pri tem zanemarjala časno življenje« (*Graves de communi*). Saj nam je Kristus sam dal prelep zgled te skrbi za časne reči. Iz Njegovega srca so potekle tiste besede: »Ljudstvo se mi smili« (Mk 8, 2) in o njegovem milosrčju je zapisal sv. Luka tisti slavospev: »Hodil je od kraja do kraja in delil dobrote« (Apd 10, 38). Zakaj pač ta skrb? Prvič zato, ker ljubezen do Boga objema tudi vse stvari, ki je v njih božja podoba, ter jim hoče dobro. Srcu, ki ljubi z božjo ljubeznijo, se ne smili le dušna, temveč tudi telesna beda. Potem pa to usmiljenje s časno bedo tudi ne nasprotuje ljubezni, ki ljubi duše. Saj je telesna beda tolikokrat v zvezi z dušno bedo. Pomanjkanje, uboštvo, skrb za časne reči tolikokrat odvrne poglede od Boga in božjih reči. Zares! Ali ne vidimo dandanes posebno, kako je časna beda odtujila premnogo ljudi Cerkvi in Bogu, da, napolnila jih z mržnjo in sovraštvom do Boga? Zato vršimo le svojo sveto službo, če skušamo pomagati tudi v časni stiski. Seveda se mi ne moremo spuščati v gospodarska vprašanja kot taka, toda, kakor bomo videli, je današnje stiske največ krivo to, da so ljudje pri svojem gospodarjenju pozabili na Boga in božje postave. Tudi v gospodarstvu morajo vladati božji zakoni; ako človek te zakone prezira, se tudi gospodarstvo izprevrže in ne donša človeku več blagoslova in blagostanja, ampak le nesrečo in prokletstvo. Kazati na te božje zakone, ki bi navrnili tudi gospodarstvo na pravo pot in uredili socialno življenje, to je naša naloga in naš apostolski poklic. Zato moremo reči tudi mi

z Leonom XIII.: »Z zaupanjem in s pravico govorimo, saj gre za vprašanja, ki jim ne bo rešitve, če ne bosta pomagali vera in Cerkev« (*Rerum novarum*).

I.

Današnja stiska in nje vzroki. — Zalostna resnica.

Zalostna resnica je, da je v naših dneh res hudo na svetu. Sedanji sv. Oče Pij XI. je dejal nekoč, da človeštvo morda od vesoljnega potopa nikdar ni bilo v tako splošni in tako veliki stiski. Ni naroda ne države, ni družbe ne družine, ki bi ne bil njih delež trpljenje. (*Charitate Christi compulsi*). Zares velika je beda, ki zavzema brezštevne družine iz delavskih in obrtniških vrst, a tudi iz drugih družabnih slojev. Povsod je polno nezaposlenih ljudi, ki bi si radi z delom svojih rok služili vsakdanji kruh, a ni zanje ne dela ne kruha. Po premnogih družinah gospodari lakota. Stradajo delavci, a z njimi stradajo družine, žene in otroci. Kako so usmiljenja vredni zlasti otroci, ki ne poznajo več veselega smeha, ki tavajo okrog blede, upali, zanemarjeni, raztrgani (*Nova impendet*.) — A ne smemo si tajiti, da je vedno huje tudi na kmetih. Tudi tu je življenje vedno težje, pomanjkanje vedno večje, ne le po malih družinah poljskih delavcev, temveč tudi po hišah, kjer je bilo včasih srečno blagostanje. Vedno pogostnejše so tožbe, da tudi kmet propada. A tako tožijo tudi mali trgovci in obrtniki, skratka vsi delovni stanovci so zašli v težave in stiske. Da, niti bogatini se ne morejo več veseliti svojega bogastva. Vse svetovno gospodarstvo se je zamajalo in nihče več ne ve, ali ne bo tudi njegovega blagostanja neprevidoma konec. Tudi tisti, pravi sv. Oče v nekem pismu, ki imajo v rokah moč in denar in usodo sveta, tisti, ki so si nakupili neizmerno bogastva in s tem v veliki meri zakrivali današnjo bedo, padajo neredko kot žrtve gospodarskega poloma, kajpada padajo z njimi tudi premnogi drugi z vsem svojim imetjem v prepad (*Charitate Christi compulsi*).

Splošni vzrok: Odpad od Boga. — Liberalizem in njegova osnovna zmota.

— Kako je to prišlo, kaj je vzrok tega nesrečnega stanja?

Predragi v Gospodu! Gotovo je več vzrokov te splošne gospodarske in socialne stiske, a pglavitni vzrok je odpad od Boga. Vedno in vedno se ponavlja v zgodovini človeštva, kar je zaklical Modri: »Gorje vam, ki ste zapustili postavo Gospoda Najvišjega!« (*Sir 41, 11.*)

Božji zakoni veljajo za vse življenje in za vse človekovo delovanje, tudi za gospodarsko življenje in delovanje. Bili so, ki so začeli učiti, da mora biti gospodarstvo svobodno, da za gospodarstvo ni ne Boga, ne božjih zapovedi. Vse je dopustno, vse dovoljeno, če je le za poedinca gospodarsko koristno. Gospodarska in osebna korist, to je največja zapoved; za božje zapovedi, za moralo in nje zahteve se v gospodarstvu ni treba brigati. Ta nauk je na žalost polagoma prevzel vse gospodarsko mišljenje večine ljudi in večine narodov. Obenem je ta nauk oznanjal tudi svobodo od državnih zakonov. Tudi država, je učil, se ne vtikaj v gospodarstvo. Gospodarstvo ima svoje zakone, drugih ne pozna, ne božjih ne človeških. Vsak naj gospodari, kakor zna in more. Vsak naj razvija vse svoje moči in naj skuša druge prehiteti. V tej svobodni tekmi vseh se bodo uveljavile vse gospodarske sile, napredek bo večji in večji, a z napredkom bosta rasla tudi blagostanje in sreča.

Ta nauk se imenuje gospodarski liberalizem. Ta liberalizem je mislil, da bo človeštvo osrečil, v resnici pa je vprav on največ zakrivil vse to gorje, ki je prišlo na človeštvo. To je tudi razumljivo.

Gospodarski liberalizem je z raznih drugih zmot svoje dobe prevzel tudi nauk, da ni izvirnega greha, ampak da je človek po naravi dober. Zato je mislil, naj se le pusti človeku vsa svoboda, pa bo dobro. A kako strašno se je motil! V človeku živi pohlep, pohlep po uživanju, po moči, po imetju in bogastvu. Če tega pohlepa nič ne vežejo ne božji ne človeški zakoni, je naravno, da se bo razbrzdal in bo gnal človeka dalje in dalje. Tako se je tudi zgodilo. Res je pod gonom tega pohlepa in v medsebojni tekmi gospodarstvo silno napredovalo, nove iznajdbe in novi načini gospodarjenja so gnali ta napredek višje in višje. Toda v medsebojni tekmi so zmagovali le močnejši, bolj prebrisani, bolj brezobzirni, bolj brezvestni; slabotnejši, bolj obzirni in bolj vestni so pa zastajali in omagovali, dokler niso popolnoma zastali in omagali. Gospodarski napredek močnejših je strl in uničil slabejše. Tako se je v divji tekmi, ki je nastala po načelih liberalizma, res začelo nekaterim kupičiti bogastvo, a drugi so propadali in propadli. Na eni strani nekaj neizmernih bogatinov, na drugi strani neizmerna množica siromakov. Tako je moralo prili brez Boga, brez božjih in socialnih zakonov pod gospostvom samega človeškega pohlepa. Da bi opravičil nasilje močnejših nad slabejšimi, si je sebični liberalizem izmislil celo poseben nauk o pravu močnejšega, kakor da bi bilo to na korist splošnosti.

Ta tekma se pa ni ustavila pri posameznikih, temveč je zajela tudi cele narode in države. Tudi države so začele krčevito med seboj gospodarsko tekmovati. Tudi nje je gnal pohlep v obupno borbo za premoč na gospodarskih trgih, za kolonije, za tuje zemlje, kjer bi dobivale surovin za industrijo in tržišče za svoje pridelke in izdelke. Ta borba skoraj nujno žene narode in države v medsebojne spore in tudi vojske. Svetovna vojska je bila po velikem delu posledica gospodarske vojske med državami.

Še druge liberalne zmote.

A liberalizem je izvedel iz svoje prve zmote še celo vrsto drugih zmot, ki so tudi vsaka po svoje zakrivile sedanje razrvano stanje. Takšne zmote so bile zlasti glede lastnine, glede plač za delo in glede organizacij.

Lastnina. Pravica do zasebne lastnine pristoji človeški naravi po božji uredbi. Bog je sicer ustvaril zemljo za vse, a prav zato, da bi zemlja, pridno obdelovana, več rodila, in bi bili lažje vsi deležni nie sadov, je bila potrebna nekaka razdelitev. Kmet pridneje obdeluje zemljo, če je ta zemlja njegova in on razpolaga z njenimi sadovi. Prav tako je z obrtjo. Obrtnik je navadno bolj skrben za svoje delo, kakor bi bil za skupne izdelke.

Gospodarski liberalizem je rad sprejel zasebno lastništvo za podlago gospodarskemu delu, toda ni se brigal za drugo resnico, ki je z lastništvom zvezana in je ta, da so z zasebno lastnino združene tudi socialne dolžnosti. Človek je pred ljudmi in glede drugih lastnik, a pred Bogom je bolj oskrbnik kakor lastnik. To se pravi: ljudje nimajo pravice jemati lastniku tega, kar je njegovega, a on ima pred Bogom dolžnost, da ravna s svojo lastnino, kakor bi bil nien od Boga postavljeni oskrbnik; dajati mora od svojega obilja ubogim in potrebnim. Pravica zasebne lastnine ni torej neomejena; meje ji postavlja

pravičnost in ljubezen, kakor je Kristus z besedo in zgledom učil. Liberalizem je ta prvi socialni namen lastnine popolnoma prezrl. Njemu je lastnina samo za to, da služi poedincem in njih pohlepu po uživanju in moči. Kaj je poedincu drugi mar? Liberalizem je modrost sebičnosti in samoljubja, v živem nasprotju z naravnimi in krščanskimi načeli o socialni pravičnosti in socialni ljubezni.

Zato ni čuda, da se je lastnina pri množicah, ki nimajo nobene svojine, razen rok in svojega dela, tako obsovala. Ker bogati in mogočni niso spoštovali božjega namena lastnine, zato se je obrnilo sovraštvo množic proti zasebni lastnini sploh in če ne bo pomoči, bo konec socialna revolucija, ki bo prevrnila vse lastninske razmere. Tako bodo tisti, ki niso hoteli dati od svojega potrebnim tega, kar Bog zahteva, na zadnje vse izgubili. Svarilen in strašen zgled nam daje Rusija. Veleposestniki niso izpolnjevali dolžnosti, ki jim jih je nalagala lastnina, zato se je dvignil proti njim obup bednih množic in krvava revolucija jim je vzela vse, ne le tega, kar so utrjavali ubogim, ampak vso zemljo in posest.

Glede plač je že Leon XIII. opozarjal na naravno načelo, da mora delo delavca rediti. Plače morajo biti take, da se morejo delavci s svojimi družinami preživeti in priti počasi v rednih razmerah do vsaj skromne posesti, da bo imela družina svoj domek. Zakaj to je upravičena želja vsake družine. Dom, to je za starše in otroke sladka beseda in ni grenkejšega kakor je: otroci brez doma. Prav tako je živa potreba, da se mati vrne v družino. Žalostno je, če mora radi nezadostnega očetovega zaslužka tudi mati po cele dneve ali še celo po noči v tovarno na delo, otroke pa pustiti na cesti in v slabi družbi. Pravičnost zahteva pravične, to je zadostne plače.

Liberalizem je prevrnil tudi ta načela socialne in gospodarske pravičnosti. Njemu ni nič mar pravičnost, nič življenjski namen in pomen plače, njemu je le za lastni dobiček. Zato pritiska na plače, kjer more in kakor more, češ, čim manjše plače, tem večji bo njegov dobiček. Ker je liberalizem razdejal vse gospodarske razmere in pognal toliko ljudi med siromake, zato mu je lahko pritiskati na plače. Na trgu stoje cele množice ljudi, ki so lačni in zato pripravljeni sprejeti vsako delo za grenek kosček kruha. Liberalizem se tega veseli in se še opravičuje, češ, kjer ni sile tudi ni krivice, in delavci so se svobodno pogodili za plačo, ki se jim daje. Svobodno? Ali je res to prava svoboda, je dejal Leon XIII., če človek sprejme neke delovne pogoje, ker bi sicer s svojo družino od glada umrl? (*Rerum novarum*). Leon je seveda dobro vedel, da v sedanjih razmerah plače ne morejo biti na splošno zadostne. A prav to mu je bil dokaz, da delavske razmere niso zdrave in da so zato nujno potrebne preuredbe. Delavci sami to bridko čutijo in če ne vidijo resnega prizadevanja, da bi se razmere izpremenile in izboljšale, se obrača njih gnev proti vsemu današnjemu gospodarskemu redu ali boljše neredu ter preti družbi, ki živi v boljših razmerah kakor oni. Zato se obrača njih gnev tudi proti mezdному razmerju sploh, češ da je krivično, dasi mezdno razmerje samo na sebi ni krivično (*Quadragesimo anno*), ampak je krivična le zloraba tega razmerja, ki jo je največ zagrešil liberalizem.

Po naravni in krščanski dolžnosti se morajo ljudje med seboj podpirati, da morejo s skupnimi močmi dosegati skupne namene. Kakor je takšna skupnost potrebna v družini in v občini, tako bi morala biti tudi v gospodarstvu. Časih je bilo tako. Družine so živele lepo skupaj: oče, mati in otroci; tudi posli so bili člani družine, zato je hlapec, ko je razkazoval polja in travnike, lahko govoril: To je naše, to je pa sosedovih.

Potem so naše stare družine zopet mnogokrat živele v zadrugah. Obrtniki in trgovci so se družili v cehe. Ljudje istih poklicev so se družili v stanove.

Liberalizem je vse te zveze in vso to naravno skupnost razbil. Razbil je cehe, češ da ovirajo svobodno gospodarstvo in napredek v obrti. Razbil je zadruge, češ da ne dajejo posamezniku zadosti svobode in zasebne lasti. Razbil je stanove, ko je raztrgal skupnost tistih, ki proizvajajo gospodarske dobrine, v dva sovražna si razreda: v tako imenovane kapitaliste in proletarce. Še več, razbil je družino, ko je pognal mater in mladoletnike v tovarno, otroke na cesto; ko je s svojim varljivim oznanilom o svobodi odtujil kmetški družini posle; ko je raztrgal v obrtniški družini prejšnje družinske vezi med gospodarjem in njegovo družino pa med pomočniki in vajenci.

Liberalizem je razbil celo vezi med narodi in državami. Cerkev je v srednjem veku skušala ustvariti veliko zvezo med narodi in državami — saj so vsi narodi ena velika družina božja —, liberalizem je zanesel tudi med narode sebičnost in med države gospodarski boj in tako vzbudil vsepovsod nezaupanje, zavist, sovraštvo in razdor. Odtod je brez moči tudi samo Društvo narodov, ustvarjeno po svetovni vojski.

Kapitalizem.

Iz vseh teh zmot gospodarskega liberalizma se je skotilo tisto, kar poznamenujemo dandanes s splošnim imenom: kapitalizem.

Kaj je torej kapitalizem? Beseda ima svoj dobri in slabi pomen v gospodarskem in socialnem življenju.

Dejali smo že, da mezdnó razmerje samo na sebi ni nedovoljeno. Mogoče je v gospodarstvu, da je eden lastnik zemlje, živine, orodja, ali tovarne, strojev, sirovin, denarja, torej tega, kar navadno imenujemo kapital, a za delo da najame tudi delavcev ter jim za to daje del pridelkov ali namesto teh plačo v denarju. Bilo je vedno na svetu tako. Eni so bili gospodarji in upravitelji proizvodnih sredstev, drugi posli in delavci. Toda v dobrih časih je bilo med gospodarji in delavci nekakšno družinsko razmerje, ki je trdote meznega razmerja omiljevalo. Liberalizem je pa tudi tu, kar je bilo v tem mrzkega, dognal do konca. S svojimi nauki je opravičil vsako izkoriščanje delovne sile in najgrše oderuštvo. Edini namen gospodarstva je liberalizmu čim večji dobiček. Vse, kar sam da v gospodarstvo, mora »nesti«; če ne nosi zadosti iz sebe, mora utrgavati delavcem. Ker mu je moč pravica, je tako zavladal kapital nad človekom-delavcem. Nastala je doba kapitalizma. Kapital si lasti ves dohodek, plače za delavce pa deva le med proizvodne stroške. Če ne nosi kako podjetje zadosti, se kapital — denar umakne drugam, delavci pa ostanejo brez zaslužka in kruha na cesti. To kapitalu ni nič mar, zakaj kapital je brez srca. Kapital ne pozna človeka kot človeka, marveč pozna samo delovno moč. Kapital tudi ne pozna naroda, marveč je mednarodén. Kakršén pa je po nauku liberalizma kapital, tak je lahko tudi njegov lastnik, kapitalist.

Ta kapitalizem je postal v naši dobi strašno zlo. V njem se skriva, kakor je dejal že Leon XIII., oderuštvo v raznih oblikah. Vse kapitalistično gospodarstvo je postalo, kakor pravi Pij XI., strašno trdo, kruto, brezsrčno (*Quadragesimo anno*). S to brezsrčnostjo je vzbudil kapitalizem v dušah delavcev samo sovraštvo in gnev.

V okrožnici »*Quadragesimo anno*« razlaga sv. Oče, kako kapitalizem ne kupiči le bogastva tega sveta, temveč teži tudi za močjo nad

drugim; zato pomeni dandanes pravo gospodarsko samosilje. Kapitalizem hoče gospodovati ne le delovnim množicam, temveč tudi narodom in državam. Zato pa ni čuda, da se obrača gnev tlačениh množic tudi proti državam, ker se jim zdi država le še orodje v rokah kapitalizma.

In tako je zlo gospodarskega liberalizma in kapitalizma tako veliko, da že ni nikogar več, ki ne bi čutil, da drvi človeštvo brez Boga, brez duše, pogreznjeno v samo materialno borbo za svetne dobrine, res v lastno propast in v uničenje vseh vrednot.

II.

Kje je rešitev? — Ne v komunizmu in socializmu.

Predragi v Gospodu! Povedati vam moramo najprej, kje ni rešitve, to pa zato, ker se širi po svetu velika prevara, ki obeta bednim in trpečim rešitev, kjer rešitve ni. Ta velika prevara ima razna imena, ki pa blizu isto pomenijo, namreč komunizem, kolektivizem in socializem.

Kaj pomenijo ta imena, za kaj gre pri njih?

Videli smo, kam je zašlo človeštvo po nauku gospodarskega liberalizma, ki je namesto božjih in človeških zakonov postavil za vrhovni zakon: premoč človeka, in to vsakega poedinca, ki je močnejši. S povzdigovanjem premoči in oblasti poedinca (individua, odtod ime: individualizem) je zavrzel liberalizem koristi posameznih stanov, društev in narodne celote.

Proti temu načinu in pojmovanju gospodarstva je vstal, zlasti v teku prošlega stoletja, drug, povsem nasproten nauk: komunizem, kolektivizem in socializem. Ta nauk zahteva, da treba odpraviti zasebno lastnino zemlje in vseh tako imenovanih proizvodjalnih sredstev (tovarn, strojev itd.). Lastnina naj bo vseh (*komunska*), skupna (*kolektivna*), družabna (*socialna*). Eni hočejo to doseči z nasilnim prevratom (revolucijo), drugi s postopno preuredbo (evolucijo), vsi pa so edini glede cilja: na mesto svobode in samovlade poedinca ima stopiti samovlada družbe, na mesto gospodarske organizacije poedinih kapitalistov naj stopi gospodarstvo cele družbe (države).

Zmote komunizma, kolektivizma, socializma.

Komunizem, kolektivizem ali sploh socializem vseh inanic — če je le res socializem — ima posebno zamisel o človeški družbi, ki je krščanskim in tudi naravnim načelom nasprotna. Po krščanskem nauku, kakor tako lepo razlaga Pij XI. v okrožnici »*Quadragesimo anno*«, je človek ustvarjen in postavljen na to zemljo, da živi v družbi in pod socialno oblastjo, ki je od Boga; razvija svoje dari in zmožnosti v hvalo in slavo svojega Stvarnika; izpolnjuje zvesto dolžnosti svojega poklica in si tako zagotavlja časno in večno srečo. Socializem tega vzvišenega namena človeškega življenja ali sploh ne priznava ali ga pa popolnoma prezira. Njemu je vse udobnost na zemlji, predvsem materialna udobnost, tej se mora vse podrediti, človeška osebnost in svoboda in vse, kar je višjega v človeku. Zato mora biti proizvodjanje socialno, da bi se proizvedlo čim več gospodarskih dobrin, zato tudi prisilno, ker se človek svobodno le iztežka podredi, a oblasti, ki bi bila od Boga in bi vezala človeka v vesti, socializem ne pozna. Komunizem načelno zavračuje zapovedi božje. Ni

torej slučajno, da je dosledni socializem dejansko vedno tako sovražen krščanstvu. Spomnimo se spet Rusije ter Mehike in Španije, kjer s satanskim sovraštvom preganja vse cerkve in hoče iztrgati iz src in duš vsako vero, vsako religijo.

Če pogledamo posebej in natančneje komunizem, vidimo, kako sramoti Boga. Lenin in tudi sedanji vodje komunizma uče, da diktatura (samodržstvo) proletarijata (nižjih slojev) ne sme poleg svoje sile trpeti nobene druge obveznosti in moči. Zato mora izginiti vsaka vera v Boga in v posmrtno življenje, ker je to neka moralna sila, ki obvezuje človeka do nekega drugega bitja, ki ni moč proletariata. Vse krščanske pojme mora nadomestiti samo ena »vera« — v končno zmago komunistične družbe in njenih članov — proletariata.

Komunizem ne zanika samo božjih zapovedi, temveč tudi temelje vsake naravne morale. Sam Lenin je izrecno poudaril: Moralno je to, kar koristi komunistični stranki. In ABC komunizma naglašja: Naša naloga ni, da reformiramo, marveč da uničimo vsako vero in vsako moralo. Vse vere so samo strup, ki omamlja in uspava duha, voljo, samozavest. Zato mora biti napovedan boj vsaki religiji brez usmiljenja! Namesto zapovedi božjih si je izmislil komunizem sledeče zapovedi:

— Pred vsem moramo delati proti Bogu na vse mogoče načine.

— Spoštovati smeš samo onega očeta, ki je zaveden revolucionaren proletarec, ki junaško in samosvestno brani koristi proletariata. Komunistični otroci naj vzgajajo svoje očete.

— Če je poedinec škodljiv, če je nevaren revolucionarni borbi, ga smeš umoriti na povelje zakonitega organa svojega proletarskega razreda. Ob času posebne nevarnosti takega povelja niti ni treba čakati. Umor nepoboljšljivega sovražnika revolucije je postavno etičen (dovoljen) umor, je postavna smrtna kazen, zakaj komunizem ne pozna posmrtnih vrednosti človeškega življenja.

— Ukradi, kar je bilo ukradeno!

Na naslovni strani lista »Brezbožnik« stoje tudi tile izreki:

— Delo brezbožnikov je delo Lenina.

— Učitelj v šoli mora biti brezbožnik.

— Vera je sredstvo za ljudsko poneumljevanje.

Taka je vera, morala in etika, po kateri bi hoteli odgajati komunisti tudi naše ljudstvo, od nekdanj tako globoko zasidrano v krščanski veri. Zalost polni dušo in srce se stiska od groze, če človek premišlja te satanske nauke, to sramotenje božjega imena in zapovedi božjih.

Dosledno tako brezveren je nauk komunizma o tako imenovani tvarnosti ali materialnosti življenja, češ da je na njej zasnovan ves napredek človeštva. Pa tudi zgodovina kakega naroda ni drugega nego zgodovina razvoja materije. Vse to, kar mi imenujemo kultura, narodnost, pravo, umetnost, znanost, vera, je komunizmu samo je odvisna tudi prihodnost človeštva edino od materialnih razmer, v kadroz gotovih materialnih prilik. Po zakonih razvoja in zgodovine materije, po tako imenovanem historičnem materializmu je treba razlagati vso politično zgodovino kakega naroda. Po istih zakonih razvoja terih bo človeštvo živelo. Zato tudi boj delavstva samega ni drugega nego boj za drugačno razdelitev materialnih dobrin in za oblast nad človekom. Ni to nikakor boj za socialno pravico, saj komunizem itak tega pojma ne pozna. Oblast nad človekom pa komunisti pri svoji »raji« še vse grše izrabljajo nego kapitalisti. Delavci v komunistični družbi nimajo nikakršne svobode; pravi sužnji so za skorjo kruha, za borno stanovanje

— pa naj se še toliko govori, da v komunistični družbi vlada samo delavsko ljudstvo.

Zato se zelo motijo tisti, ki mislijo, da prinaša komunizem človeštvu nekak »raj na zemlji«, da ga bo rešil iz sedanje stiske. Gola materija ne more dati človeku ne pravice ne ljubezni in požrtvovalnosti za posameznika — koliko manj za cel narod.

Komunizem kot vera golega materializma more najti plodnih tal samo med ljudmi, ki so jim dobrine tega sveta glavni življenjski cilj in ki so v svoji duši zamorili glas božji in svoje vesti.

Dosleden samemu sebi, komunizem ne pozna nikakega rodoljublja ali domoljublja. Sam učitelj sodobnega komunizma, Karel Marx, je izjavil v glasovitem »Komunističnem manifestu« (l. 1848), da delavec nima ne doma ne roda. Zato ta manifest pozivlje vse delavstvo celega sveta k revoluciji z onim znanim pozivom: »Proletarci vseh dežel, združite se!« Še več, komunizem javno prezira ljubezen in požrtvovalnost poedinca do svojega naroda. Komunizem je bistveno brez narodn, domovina je zanj tam, kjer se dobro živi. Kako bo potemtakem komunizem razumel boje za politično svobodo in socialne pravice narodov? Saj jih tudi razumeti noče; rajši pravi, da je patriotizem čustven (sentimentalen) preostanek naših sedanjih meščanskih slojev (buržoazije). Pri tem pa lahko vidimo in slišimo, kako se danes komunisti postavljajo v narodne vrste, kako so tu najbolj borbeni in najbolj zgovorni za »obrambo narodnih pravic«. — To je vse laž in neiskrenost teh »rodoljubov«, pred katerimi naj se čuva naše ljudstvo.

Taktika komunizma.

Komunizem se po programu komunistične internacionale v Moskvi pri svojem delovanju poslužuje različnih načinov (taktike), kakor že to zahtevajo posamezne dežele in časovne okoliščine. V taktiki je poln protislovij, toda glavno je, da se pride do cilja — do socialne revolucije in proletarske diktature. Po danem navodilu morajo komunisti s komunistično stranko odkrito pripravljati revolucijo tam, kjer ni treba velikih žrtev. Kjer pa bi bilo nevarno odkrito pripravljati tako revolucijo in diktaturo pod komunističnim imenom, tam naj prepričani komunisti izrabijo vsako nezadovoljstvo v sedanji »kapitalistični družbi«. Tako naj se v deželah, kjer se kapitalistična moč še ni toliko razvila, da bi bil mogoč boj proti njej, marveč prevladuje politično-strankarska moč, komunisti spretno postavijo v vrste voditeljev za pravice tlačanih narodov; naj venomer s štrajki izzivajo majhne socialne nemire; zlasti pa naj vzbujajo nezadovoljstvo proti meščanskim diktaturam in se izdajajo za branitelje republikanskih ustav in vseh demokratskih zahtev. Vsi ti nemiri in vse te borbe za manjše socialne in demokratske pravice naj se pod vodstvom zavedne komunistične manjšine postopoma pretvarjajo v socialno revolucijo.

Taktika komunistov gre za tem, da se izkoristi vsako vretje in nezadovoljstvo v »meščanskih državah«. Nesposobnost delavskih voditeljev naj se izrabi tako, da se komunisti previdno in potihem polaste njihovih mest in postanejo oni duhovni vodje delavskih sindikatov, katere bodo potem vodili tako, da bodo v določenem času pripravljeni za socialno revolucijo in diktaturo proletariata.

Po načrtu komunistične internacionale naj komunisti čimbolj zastružijo gospodarsko stisko posameznih stanov. Na vse mogoče načine naj si osvajajo zlasti kmečke sloje, obenem pa izpodnašajo in osamljujejo

srednje meščanske stanove (»malo buržuazijo«). Kadar pa so ljudske mase pripravljene za boj in žrtve, ukazuje komunistična internacionala, naj komunisti mase pouče, kako se je treba v boju postaviti zoper napake »meščanske družbe« in kar najodločneje naskočiti celo »meščansko državo«. Besede: »meščan«, »meščanska družba«, »meščanska država« pa pomenijo po komunističnem besednjaku vse, kar ni komunistično.

Komunisti inteligenti imajo nalogo vriniti se v meščanska kulturna društva in tam zmešati duhove ter jih obraziti za svoje komunistične cilje. Taktika je povsod ta: skaliti mir v meščanskih krogih in neprestano ustvarjati nezadovoljstvo zaradi nezadovoljstva, štrajk zaradi štrajka, revolucijo zaradi revolucije, da se na razvalinah meščanske družbe zgradi komunistična. Da se prikrije ta način borbe, nastopajo komunisti v svetovni politiki po meščanskih organizacijah kot nositelji in činitelji miru, kot čuvarji napredka, »narodove volje« in narodove suverenitete (demokracije). V resnici pa so tam, kjer dobe zaradi razmer oblast v svoje roke, najhujši despotje, oligarhi, absolutisti in zatiralci vsake svobodne besede svojih »podanikov«. Nikjer ni surovo nasilje nad »ljudsko voljo« tako kruto in strašno kakor v komunistični Rusiji.

Končno vedimo in se pri današnjih preobratih nikar ne čudimo, da vstopajo otroci liberalnega meščanstva in časih tudi najkrutejših kapitalistov in bogatinov v prve vrste komunizma. Saj če si prav predočimo skrajni kapitalizem in komunizem, vidimo, da imata tadva navidez nasprotujoča si gospodarska sistema vendarle iste osnove.

Skrajni kapitalizem gre za oblastjo človeka nad človekom v imenu osebnih koristi; — komunizem je še strašnejši samovladar človeka nad človekom v imenu tako imenovanih družabnih interesov. Skrajni kapitalizem veruje samo v materijo in mu ni mar drugih, duhovnih vrednot, razen če morda tudi te »kaj nesejo«; — tudi komunizem veruje le v materijo, ker je njegov nauk načelno golo materialističen; na videz se uklanja pred drugimi vrednotami, kadar to prija njegovi taktiki v dosego oblasti. Brezbožen je skrajni kapitalizem, ker je pogreznjen v materijo in vidi moč v sproščanju od vseh božjih postav; — brezbožen je tudi komunizem, ker načelno oznanja samo materijo in snuje družabni red na njej. Skrajni kapitalizem ne pozna narodnih mej; — tudi komunizem javno odstranjuje vse narodne meje in duši narodno čustvovanje.

Zato se skrajni kapitalizem lahko in brez vseh težav prilagodi komunizmu, čeprav se zdi, da sta to dve idejno in stvarno popolnoma nasprotni skrajnosti. Če je zatorej ravno skrajni kapitalizem in gospodarski liberalizem povzročitelj vseh sedanjih gospodarskih in socialnih neprilik, ne more biti komunizem njihov zdravnik.

Družina v komunizmu.

Toda zabloda komunizma je tudi v tem, da se dviga proti naravnemu in božjemu redu — proti družinski skupnosti, ki jo je sam Odrešenik povzdignil v posvečeno, zakramentalno skupnost. Proletariat si ne sme urejati svojega zakona s stalno in nerazdružljivo vezjo med možem in ženo in ne sme živeti družinskega življenja s svojimi otroki. Zakaj če oče skrbi za ženo in za otroke, njihovo vzgojo in prihodnost, bo nehal skrbeti za celokupni proletarijat. Svobodna ljubezen in začasna skupnost v svrhu rojstva otrok naj nadomestita trajno in zakramentalno zakonsko zvezo. Otroci proletariata ne pripadajo staršem, marveč splošni proletarski skupnosti. Zato naj družba skrbi za otroke in jih vzgaja, ne starši. »Ljubezen staršev,« uče komunisti, »je največkrat škodljiva ljubezen;

otrok, vzgojen od staršev, je izvečine antisocialen. »Družino naj nadomesti komunistična stranka!«

S socialno odgojo proletariata je treba vsaditi v srce otrok samo ljubezen in spoštovanje do vsega proletariata. V komunistični družbi ni mesta za ljubezen otrok do staršev, ker je ta ljubezen, kakor pravijo, kal »meščanske družine« in po njej »meščanske družbe in narodnosti«, a komunizem mora biti načelno proti vsaki narodnosti, ker je ta samo ovira proletariatu do končne zmage (»diktature«).

Prisilno gospodarsko in socialno življenje.

Te zablode komunizma so tako nasprotne človeški naravi, da niso mogle izostati najusodnejše posledice, ki jih tudi uradni krogi komunistov v Rusiji ne zakrivajo. Ves svet ve za tisto veliko število zapuščenih otrok, ki niso poznali ne materine ljubezni ne očetove skrbnosti in begajo brez vzgoje po mestih in vaseh. Ti otroci so zrasli brez нравnih in verskih načel in so sedaj prava egiptovska šiba za narod in državo.

Zato so morali komunisti sami svoje zakonsko pravo ali prav za prav »nepravo« preurediti, ker so se ustrašili posledic svojih lastnih načel.

Tako zopet vidimo, kako se kršenje naravnih in božjih zakonov vedno maščuje.

Takisto je zmota komunizma ta, da hoče uvesti prisilno gospodarsko in socialno življenje v nasprotju z dosedanjim naravnim razvojem in obstojem vseh pridobitnih in družabnih stanov.

Vsem dosedanjim stanovom mora delavski proletariat odvzeti vsa njihova proizvodna sredstva, saj je treba, da preide vse privatno imetje v državno last, in to celo zemlja kmetova. Res je, kakor je komunizem v Rusiji pridobil kmeta za socialno revolucijo z obljubo, da bo zemlja samo njihova, tudi pri nas kmetom toisto obeta. Toda kako je s temi obljubami komunističnih agitatorjev, vidimo, če premostimo sodobno komunistično gospodarstvo v Rusiji. Tu vprav dandanes kmetom s silo njihovo zemljo jemljejo in jo pretvarjajo v socializirana podjetja, v poljsko-gospodarstvene industrije »sovhaze« in »kolhoze«. Iz svobodnih ruskih kmetov, ki so imeli svojo zemljo in svoj dom, postaja po sili delavski proletariat na velikih državnih posestvih. Če kmetje sami prostovoljno nočejo biti navadni poljskogospodarstveni delavci, jim komunisti s silo zemljo ugrabijo, nje pa odpeljejo v daljne rudnike in tovarne — večinoma v Uralske rudnike.

Če se pa do danes v komunistični Rusiji še ni posrečilo razlastiti vseh 24 milijonov kmečkih posestev, pa komunisti kmetom, ki so še ostali na svoji zemlji, s silo jemljejo pridelke te zemlje; ne puščajo jim niti toliko, da bi se mogli prehraniti do nove žetve. Posledice so razumljive: kmetje nočejo obdelovati svoje zemlje; obdelujejo je le toliko, kolikor je nujno potrebno za lastno življenje. Kaj čuda potem, da draginja živil ni nikjer tako velika kakor v Rusiji, in da lakota, zlasti če je bolj slaba letina, ni nikjer tako pogostna in strašna, celo na kmetih, kakor v tem komunističnem »raju«.

Naš kmet pa, če prav je zrastel na majhnem in trdem kosu zemlje, je vsekdar ljubil svoj kmečki dom in svojo rodno grudo. Zanj se je boril proti vse sovražnikom, in najsi je bila njegova zemlja skalovita ali hribovita ali težka ali močvirna, je ni zapustil. Zato bi bil danes največji zločinec ne samo kmetov, marveč vsega naroda, kdor bi se drznil dotakniti te, čeprav majhne kmetove posesti, razdreti domove naših vasi, odstraniti mejnike s kmečkih polj, razporediti kmečke družine iz njihovih domov

in bi hotel narediti iz vsega tega neke velike državne poljedelskogospodarsvene industrije z delavskim proletariatom, nastanjenim ne več po starih kmečkih hišah, marveč po skupnih delavskih barakah! To bi bil konec ne samo naših kmetij in kmečkih domov, marveč tudi vseh lepih kmečkih šeg in navad, vesele narodne pesmi, lepe narodne noše — konec vse narodne kmečke kulture in s tem — naroda samega.

Mislimo, predragi v Gospodu, da nihče izmed nas ne bi hotel biti tak zločinec in ubijalec lastnega naroda. Toda zločinec in ubijalec svojega naroda — zavedno ali nezavedno — pa je, kdor s komunističnim naukom ruši to, kar so naši očetje, dedje in pradedje s trdim delom v stoletjih dobrega ustvarili in svojim potomcem zapustili. Narodni zločinec je, kdor trga naravne vezi med našimi pridobitnimi in socialnimi sloji; kdor zlasti hoče, da bi naš kmečki narod, pa čeprav je njegov dom nizek in siromašen, postal brezdomec, delavski proletariat in neredko pravi suženj v državnih rudnikih in tovarnah za samo skorjico kruha!

Nimamo namena, da bi govorili še o drugih blodnjah komunizma, kakor so jih načrtali Karel Marx, Lenin in njihovi pristaši. Zadosti je, da poudarimo, da bi bilo gospodarsko in socialno življenje v komunistični družbi in pod komunistično oblastjo še vse hujša stiska nego je sedanja. Zato se varajo tisti, ki mislijo, da bi rešitev iz sedanjih nadlog mogla priti od komunizma. Če pogledamo v Rusijo, Španijo, Mehiko, vidimo, da je komunizem prava nesreča narodov.

Tako vidimo, da so se dejansko uresničile besede Leona XIII., da bi bilo življenje pod socializmom le trda in mrzka sužnost in če enakost, le enakost v bedi (*Rerum novarum*).

Človečansko in božje pravo delavcev.

Predragi v Gospodu!

Ko smo vam jasno razložili zablode komunizma, ki bijejo v obraz zdravemu razumu in zabrisujejo in uničujejo božjo podobo v ljudski duši, ne tajimo, da nas je strah svetovnega navala komunizma in pogube toliko duš, ustvarjenih za večno življenje v družbi z njihovim Stvarnikom.

Po nauku našega Odrešenika, ki je dal človečansko vrednost vsakemu človeku, naj je gospodar ali hlapec, bogatin ali siromak, — ki je vse ljudi imenoval svoje brate in otroke nebeškega Očeta, tudi mi, delavci na Gospodovi njivi, podajamo roko trpečemu delavcu v tovarni in na kmečkem polju in ga cenimo v njegovem delu kot človeka in koristnega člana naroda. Zahtevamo za delo polno plačilo od vseh, ki najemljejo delovne moči. Javno dvigamo svoj glas za socialno pravico in za pravice vsakega delavca kot človeka, zakaj vsak ima v svojem trpečem in umrljivem telesu tudi neumrljivo dušo.

Dvigamo ta glas proti vsem tistim, ki hočejo bodisi z brezsrčnim kapitalizmom, bodisi z brezbožnim komunizmom odvzeti delavcu temeljno pravico človeka, njegovo svobodo; ki hočejo iz delavca, našega brata v Kristusu, z najstrašnejšim nasiljem narediti modernega sužnja, prav res proletariat, ki nima niti pravice osnovati si svoj dom, svoj rod in družino.

Komunizem v Rusiji se baha, da tam ni brezposelnega delavstva. Toda pogledati je treba tiste vrste delavcev, ki jih v oboroženem spremstvu prevažajo iz ene tovarne v drugo, iz enega kraja na drugega, bogve kako oddaljenega; čuti je treba njihove vzdihne pri najnapornejšem delu v tovarnah, v rudnikih, na industrializiranih poljepridobitnih posestvih!

Zablode komunizma in posebej še krvoločnost onih, ki so žejni ljudske krvi, bi hotele, da preminejo naravne pravice človekove, ki je bilo

za njihovo uveljavjo potreba stoletij ljudske kulture, potreba celo, da je sam Sin božji prišel na svet v človeškem telesu.

Mi visoko cenimo tovariško zavest in borbo industrialnega delavstva proti vsem izkoriščevalcem delovne moči. Toda velika zmotà je oni »razredni boj«, s katerim hoče odpraviti vse druge stanovne. Kaj ni tudi naš kmet delavec in trpin na svojem polju? Ali se ne trudi tudi naš obrtnik v svoji delavnici? Mar ni tudi vsak naš uradnik, vsak duševni delavec gospodarski in socialni sodelavec svojega naroda? Mi odločno nočemo, da bi se družba snovala in razvijala samo na industrijskem delu in proizvajanju materialnih blāg. Vsak narod mora imeti svojo kulturo, za katero delajo razni stanovi, vsak v svojem področju. Prav urejena človeška družba bi morala dajati vsakemu svojemu članu možnost, da si mirno z delom pridobiva vsakdanji kruh, pa onemogočiti, da bi živel kdo brez dela na stroške skupnosti. »Kdor noče delati, naj tudi ne je« (2 Tes 3, 10).

Mi spoštujemo pri delavstvu tudi ono tovariško zavest in interesno skupnost, ki večkrat seže tudi preko mej enega naroda in ene države; nas vznemirja enako vsako osvajaško uničevanje in zaslužnjevanje manjših narodov in kolonijskih prebivalcev. Toda mi nočemo, da bi bil kdorkoli iztrgan iz svojih družinskih, rodbinskih, narodnih in jezikovnih vezi in bi postal človek brez čuta in ljubezni do teh velikih svetinj. Zato mi tudi kot veja velikega slovanskega debla dvigamo svoj glas za oni naš najštevilnejši slovanski ruski narod, med katerim komunistična internacionala na najstrašnejši zločin zlorablja in uničuje človeka po človeku. Boreč se za socialno pravico vsakega delavca bomo branili vsepovsod naravna čustva in pravice delavcev bodisi v družini, bodisi v narodu, da jih ne zaslužnjuje tuja sila v imenu nekih internacionalcev. Po svoji sveti dolžnosti bomo v svojem poklicu branili naravna sveta čustva dedne nam Kristusove vere v vsakem svojem delavcu. S splošnim apostolatom bomo branili zlasti najvzvišenejši naravni in božji zakonik deseterih božjih zapovedi, ki ga iz prezira do Boga hoče brezbožni komunizem uničiti in izbrisati iz ljudske duše.

Zavest socialne pravice oziroma krivice more imeti le oni človek, ki ima v sebi višje versko spoznanje, da je človek podoba božja. Kjer se zanika to metafizično spoznanje in se priznava samo gola materija, ne more biti socialne pravice. Če se naša duša upira izkoriščajočemu kapitalizmu, je to zaradi tega, ker kapitalistične metode žalijo delavca v njegovem človeškem dostojanstvu.

A na to dostojanstvo se tudi brezverski in materialistični komunizem pri reševanju sedanjih gospodarskih in socialnih težav prav nič ne ozira.

Pravične zahteve delavcev — krščanske zahteve.

Komunizem in drugi takšni nauki so torej le prevara, ki ne more prinesiti bednim in trpečim resničnega odrešenja. Da bi pač krščanski delavci to spoznali in se odvrnili od teh zmot! Če bi dobro premislili, bi videli, da vse tisto, kar po pameti in pravici zahtevajo, ni v nobenem nasprotju s krščanstvom. Zakaj bi se torej družili z brezbožnim komunizmom, ki jih ne more ne čiasno osrečiti in bi jih obenem na veke pogubil? Da se bore za svoje pravice, za pravično plačo, za urejene delovne razmere, to so zahteve naravne in krščanske pravičnosti in nič komunizmu svojskega. Da se bore proti samosilju kapitalizma, tudi to je le pravična samoobramba. Da zahtevajo, da se nekatera občekoristna in obćepotrebna podjetja socializirajo, to je, preidejo

v javno oblast, tudi ta zahteva, pravi Pij XI., je le pravična. »Takšne pravične zahteve in želje,« pravi do besede sv. Oče v okrožnici *Quadragesimo anno*, »nimajo ničesar v sebi, kar bi bilo v nasprotju s krščanstvom, še manj pa so socializmu svojske. Kdor ima torej le takšne želje in zahteve, nima vzroka, zakaj bi se družil s socializmom in komunizmom.«

Ob tej priliki moramo vsem vernikom naglasiti, da daje ta okrožnica avtoritativne smernice za pravilno reševanje socialnega vprašanja. Čul se je očitek, kakor da sv. Oče v tej okrožnici ni zadosti obsodil »k a p i t a l i z m a«. A vprašamo vsakega, ki je mirno prečital *Quadragesimo anno*, ali ni sv. Oče, bolj kakor kdo drugi obsodil kapitalizma, to je tistega gospodarstva, ki se je v njem utelesil liberalizem, ko govori o gospodarstvu v naši dobi in pravi o njem, da mu je vodilo le »pohlep po dobičku in moči«, da je »strašno trdo, kruto in brezsrčno«, da se »nič ne ozira na človeško dostojanstvo delavcev, na socialni značaj gospodarstva, na socialno pravičnost in socialno blaginjo«, da je pod njim »število bednih proletarcev neizmerno naraslo« in da »njih ječanje vpije z zemlje k Bogu«, da je »ponižalo tudi državo« in jo »zasužnjilo pohlepu ljudi«, da žene države in narode v medsebojni boj? Ali ni sv. Oče zanikal takšnega kapitalizma, ko pravi, da se gospodarstvo ne more več prepustiti svobodni tekmi sil, ampak se mora podrediti drugemu vodilnemu načelu, namreč socialni pravičnosti in socialni ljubezni, ko pravi, da mora prenehati razredni boj, ki zanaša med člane istega poklica sovražstvo in razdor in da naj se marveč tisti, ki imajo isti poklic, združijo v samoupravne organizacije ali korporacije? S tem je pa sv. Oče že tudi pokazal, kje je zares rešitev iz današnje gospodarske in socialne zmede in bede.

III.

Prava pomoč: spoznanje.

Če hočemo iti po poti, ki nam jo je pokazal sv. Oče Pij XI., nam je najprej potrebno s p o z n a n j e, da so se pod vplivom liberalizma uveljavila v današnjem gospodarstvu zmotna načela. To so tista načela, ki smo jih omenili v prvem delu tega pastirskega pisma.

Nasproti tem zmotam je treba izvojevati zmago k r š č a n s k i m n a č e l o m o namenu gospodarstva, o namenu in značaju lastnine in dela, o socialni pravičnosti, ki mora vladati tudi v vseh gospodarskih razmerjih, o pravičnih plačah, o svobodi in nje mejah, o socialni oblasti in nje pravicah. Krščanska resnica in krščanska etika o gospodarstvu naravno zavrača vse zmote, ki jih poraja z ene plati skrajni gospodarski liberalizem in z druge materialistični komunizem. Naj še prav posebej naglasimo, da so krščanska načela že načela naravne pameti, da jih je krščanstvo le potrdilo in še bolj utrdilo. Zato morejo in morajo priznati ta načela ne le vsi kristjani, ki so blage volje, temveč tudi nekrstjani, če se le ne dajo voditi od strasti, ampak od pameti.

Naj nekatera načela še nekoliko bolj poudarimo!

Namen gospodarstva.

Prvi namen gospodarstva torej ni dobiček, ampak preskrba človeške družbe s potrebnimi dobrinami. Seveda morajo tisti, ki te dobrine proizvajajo, tudi sami živeti, torej doživati iz gospodarstva primerne dohodke. Ti dohodki se morajo ravnati po

delu, po vloženem kapitalu, po donosu, po zahtevah obče blaginje. Socialna pravičnost zahteva, pravi Pij XI., da se plače kolikor mogoče tako uravnajo, da bo čim največ delavcev dobilo delo in primernih dohodkov za življenje. Le tedaj bo gospodarstvo res socialno in bo resnično dosegalo svoje smotre, če bodo vsi posamič in skupaj dobivali vse tiste dobrine, ki jih morejo dajati narava s svojim bogastvom in svojimi pomočki, tehnika in prav urejeno gospodarjenje. Morajo pa ti dohodki zadovoljiti ne le najnujnejših potreb, temveč, kakor pravi sv. Oče za sv. Tomažem Akvinskim, tudi poštene zahteve udobnosti in sploh dvigniti ljudi na višjo in srečnejšo življenjsko stopnjo, saj ni to v nobenem nasprotju s krščansko krepostjo, temveč ji je celó močno v prid (*Quadragesimo anno*).

Priroda, delo in kapital.

Za gospodarstvo je treba treh reči: prirodne snovi, dela in kapitala. Človeško delo samo ničesar ne zmore brez prirodne snovi, a snov sama brez dela je neplodna. »V potu svojega obraza boš jedel kruh« (1 Moz 3, 19). Res zemlja tudi brez dela nekaj rodi, a neobdelana kmalu podivja; stroje (kapital) pa sploh le človeško delo spravlja v obrat. Zato pristoji, če so snov, delo in kapital ločeni, neki delež tistemu, ki daje snov, a drugi tistemu, ki daje delo, tretji tistemu, ki daje kapital. Natančno določiti, koliko gre na račun snovi, koliko na račun dela in koliko na račun kapitala, je nemogoče. Toda določili smo že po drugih načelih delež, ki gre delu, to je, pravična plača. Kakor smo že rekli, je pravična tista plača, ki je »zadostna za vzdrževanje delavca in njegove družine«. Takšna plača gre delavcu na podlagi mezdne pogodbe. Mezdna pogodba ni nepravilna, vendar »mislimo, da je v današnjih razmerah bolj pametno, da se, kolikor je to mogoče, delovna pogodba nekoliko ublaži s socialo pogodbo, kakor se je že na razne načine začelo delati v veliko korist delavcev in lastnikov. Tako postajajo delavci in uradniki deležni lastnine in uprave« (*Quadragesimo anno*). Te besede nam jasno spričujejo, kako sv. Oče odklanja kapitalistično miselnost, kako hoče, da naj se socialni odnosi uredijo v duhu socialne pravice in socialne ljubezni.

Stanovska ureditev družbe (»korporacije«).

Vse to se bo tem lažje doseglo, če bi se gospodarstvo preuredilo po navodilih okrožnic »*Rerum novarum*« in »*Quadragesimo anno*«. Posebno priporoča sv. Oče Pij XI. stanovsko ureditev družbe (»korporacije«). Današnje gospodarstvo je, kakor pravimo, individualistično, to je, vsak gospodari sam, kakor misli, da mu bo več neslo, za druge mu ni mar. Tudi med delodajalci in delavci ni nobene skupnosti. Ta individualizem je zanesel v gospodarstvo strašen nered. Prav zato hočejo nekateri, da bi vse proizvodne dobrine prešle v splošno last, češ, da bo potem vse gospodarstvo enotnejše in obče koristno. Toda, kakor smo videli, tega (komunizma, kolektivizma, socializma) ni mogoče sprejeti. Je pa med to skrajnostjo in individualizmom še drug socialni in gospodarski red, ki res omogočuje smotno urejeno gospodarstvo, gospodarstvo po načrtu, to je ustanova korporacij. Liberalizem je zelo grešil s tem, da je raztrgal vse gospodarske združbe (cehe, gilde itd.), dasi niso bile brez hib, a bi se bile dale popraviti. Tako je nastal v gospodarstvu nered. Ta nered je mogoče naravno odpraviti zopet le z organizacijo. Vsi člani istih poklicev naj se združijo v samoupravne socialne organizme — korporacije —, le-te

zopet v višje organizme, nad vsemi pa imej nadzorstvo država. Država naj se res ne vtika sama v posle, ki jih manjše in nižje organizacije lahko in boljše vrše; pač pa naj država čuva in brani te organizacije, da bodo mogle svobodno po vidikih socialne blaginje urejevati svoje delovanje.

Če se uresničijo prav urejene stanovske organizacije (korporacije), bodo nasproti državni oblasti jamstvo svobode, nasproti posameznikom pa jamstvo reda, skupnosti in vzajemnosti, in upravičeno je upanje, da bo nastala za človeštvo srečnejša doba, doba trajnega in trdnega blagostanja.

Prava pomoč: hotenje in dejanje.

Jasno pa je, in to je drugo, da samo spoznanje ne zadostuje. Spoznanje je prvo, a spoznanju mora slediti *h o t e n j e* in *d e j a n j e*. Nov socialni in gospodarski red je treba ne le zamisliti, temveč ga treba tudi ostvariti in uresničiti.

Nekatere države so že napravile prve poskuse s korporacijami. Sv. Oče pa takoj omenja bojazen za polni uspeh, ker si je država pridržala preveč oblasti; namesto svobodne dejavnosti bosta zavladala birokratizem in politika.

Naloga gotovo ni lahka, da se tudi najboljše zamišljene ideje *d o b r o* uvedejo v življenje. Treba bo mnogo modrosti in praktičnega izkustva. Toda če gre za rešitev iz sedanjega neznosnega stanja, ne sme biti nič nemogoče in nič pretežko.

Treba je torej imeti pred očmi res le občo blaginjo in blaginjo vseh, ne le koristi kake skupine, tudi ne samo moči države, saj morajo vse skupine in tudi država služiti obči blaginji. Treba bo premagati predsodke liberalne dobe, a tudi predsodke komunizma in z mirnim očesom motriti postavljeni cilj. Sodelovati bodo morali kajpada gospodarski veščaki in modri državniki, a tudi pametni gospodarji izmed ljudstva, kakor tudi preizkušeni industrijski delavci, saj je dalo zlasti združništvo tudi neučenim kmetiskim možem in delo v strokovnih organizacijah tudi delavcem že mnogo dragocenega izkustva.

Vsi bodo morali nesebično in neumorno delati, saj gre za *o z d r a v - l j e n j e* vseh gospodarskih in socialnih razmer, gre zlasti za *r e š i t e v* delovnih stanov.

S tem pa tudi hočemo reči, da ne smemo čakati, da nam nov družabni red sam pride in da nam samim prej sploh ničesar ni treba storiti. Treba je že zdaj pripravljati tla novemu redu in blažiti sedanjo socialno bedo, kjer je le mogoče in kakor je mogoče: s krščanskimi karitativnimi ustanovami, z dobrodelnostjo, z javnimi podporami, z javnimi deli itd. Seveda bo vse to le samo začasna pomoč, prave in trajne rešitve pa ne bo brez novega gospodarskega reda, ki bo po naravnem gospodarskem postopku in po krščanski socialni pravičnosti zvezal med seboj vse stanove v eno narodno in gospodarsko celoto.

Naravna obnova.

Toda je še tretje, brez česar ne bo trajnega in resničnega *z b o l j š a n j a* razmer, to je *n r a v n a o b n o v a*. Sv. Oče to posebno naglaša in z njim moramo to posebno naglašati tudi mi, tembolj ker je to še posebej v zvezi z našim svetim *p o k l i c e m*.

Gospodarski in socialni red, naj bo še tako umno zamišljen, je vendar nekaj vnanjega in nekaj izsiljenega, če ni v dušah tudi tistega mišljenja in

čutenja, ki se je vtelesilo v vnanjih oblikah. Resnično je, vnanji red mora biti, zakaj nikdar ne bodo vsi prostovoljno pristali na to, kar je prav, zato je treba nekih vnanjih ustanov in neke sile zakonov. Vendar je samo to premalo. Naj bodo vnanje ustanove še tako umne in zakoni še tako modri, dokler vsaj večina ljudi s srcem z njimi ne soglaša, dotlej ni upanja, da bi se razmere res na bolje obrnile.

Poglavitni vzrok stiske naših dni so, kakor smo dejali, liberalne zmote, ki so prevzele vse novodobno gospodarsko in socialno mišljenje in hotenje in najgloblja vseh teh zmot, odpad od Boga. A korenina teh zmot in tega odpada, pravi po pravici sv. Oče, so človeške strasti, je zlasti pohlep po časnih dobrinah. Če ne premagamo v sebi in v drugih tega pohlepa, bodo vse vnanje preuredbe brez duha in moči.

Ta pohlep je dandanes takorekoč gospodar sveta. Zato je pa, kakor pravi z žalostjo sv. Oče, velik del sveta padel skoraj popolnoma v poganstvo. A tudi tam, kjer ta pohlep ni tako močan, da bi gnal ljudi do odpada od Boga, vendar na tihem v dušah deluje in jih dela nezmožne za pravo socialno delo in za resnično socialno in gospodarsko obnovo. Že sam duh liberalizma je nasproten vsaki takšni obnovi.

A če se odkrito izpovemo, bomo morali priznati, da je v nas vseh, ki smo otroci te dobe, še več ali manj starega liberalnega duha. Kako malo je n. pr. v nas še skupnosti? Kako mirno prenašamo krivice, ki se gode drugim, ne le posameznikom, temveč celim stanovom! Kako malo resnične, nesebične, požrtvovalne, velike ljubezni je na svetu! Kako skušamo le sebi zagotoviti boljši položaj, za druge pa nas je tako malo skrb! Kako zelo čutimo svoje pomanjkanje, a pomanjkanje drugih nas tako malo boli! Tisoči in tisoči žive brez udobnosti, kaj pravimo, brez udobnosti, brez potrebnega za življenje, brez vsakdanjega kruha, brez doma, brez strehe, a drugi tisoči žive sredi te bede zadovoljno, celo veselo. Kako malo zavesti je, da smo vsi udje ene velike družine in otroci istega nebeškega Očeta, da, kakor pravi sv. Oče, eno telo v Kristusu, posamezni pa med seboj udje, da »če trpi en ud, trpe z njim vsi udje« (1 Kor 12, 26).

Časih si nekateri delajo težave, zakaj morajo trpeti radi grehov liberalizma tudi drugi, zlasti kmetje in delavci, ki so le žrtve liberalizma. Gotovo je tu neka skrivnost. Tudi zlo na svetu ima neke zakone, da sega naprej in naprej in da zadeva tudi dobre in nedolžne. Božja previdnost sama ve, kako bo to v času ali v večnosti na prečuden način izravnala, a gotovo je, da bo izravnala, zakaj večna je resnica, da »tistim, ki Boga ljubijo, vse pripomore k dobremu« (Rim 8, 28). Toda če smo odkriti, moramo priznati, da je le malo zares nedolžnih in prostih grehov liberalizma. Vsi smo grešili, vse je bolj ali manj prevzel duh liberalizma, duh posvetnosti, sebičnosti, lagodnosti, duh, ki nasprotuje nesebični in požrtvovalni ljubezni. Zato pa je na vse prišla stiska naših dni. A premnogo je tudi med delovnimi ljudmi pravih grehot, ki se po njih le-ti malo ali nič ne ločijo od bogatinov in mogočnjakov. Ali ni tolikerim edina misel živeti in uživati brez misli na Boga in večnost? Ali se jih ni toliko odtujilo Cerkvi, ali jih ni mnogo celo zares odpadlo od Boga in se vrglo v naročje brezbožnemu socializmu? In če premnogi ne morejo živeti in uživati kakor bogati, ali vsaj ne hlepe po takem življenju in uživanju in so zato polni zavisti, polni gneva, polni sovraštva? Ali ni krog in krog pravo razdejanje duš?

Dokler bo pa trajalo to žalostno razdejanje duš, pravi sv. Oče, je zastoj vsak trud, da bi se družba preuredila (*Quadragesimo anno*). Treba je torej obenem z vnanjo socialno in gospodarsko obnovo tudi notranje obnove duš in src.

Predragi v Gospodu!

Če se ozremo nazaj in premislimo, kaj je potrebno, da bi se današnje žalostne razmere resnično in trajno izboljšale, vidimo, da je mnogo tega, kjer mi sami ne moremo pomagati. Gotovo moramo vsi spoznati zmote, ki so zagrešile to žalostno stanje in vsi, vsak po svoji moči in v svojem področju širiti pravo spoznanje. Gotovo bomo skušali tudi vsi v dejanju pomagati, kjer bo mogoče; vsaj v malem; n. pr. v samoupravah, v občinah, v zakonodavnih skupščinah, če nas bo klicala dolžnost. Vendar bo to delo manj znatno. A eno je, kar moremo vsi, to je delati za nramno obnovo. Vsak dela lahko najprej za notranjo obnovo sebe samega, da premaga sam v sebi duha liberalizma in se res obnovi v duhu krščanstva, v duhu pravičnosti in ljubezni. Vsak lahko dela potem tudi za notranjo obnovo drugih, z molitvijo, zgledom, s prijateljskim poukom, skratka z apostolstvom. Glejte, sv. Oče tako priporoča Katoliško akcijo, a kaj je Katoliška akcija drugega kakor sodelovanje vseh pri apostolstvu?

Sv. Oče posebno naglašja, da bo treba takih apostolov vzgojiti. Vsi moramo biti apostoli, vsak po svoje in med svojimi, a potrebno je, da se nekateri prav posebej vzgoje za takšno apostolstvo, in sicer, kakor pravi sv. Oče, delavci za delavce, kmetje za kmete itd., za vsak stan izbrani udje istega stanu. Zakaj apostoli, ki poznajo težave, skrbi, dvome svojih tovarišev, ki poznajo njih duše, bodo najlaglje delovali med njimi za njih notranjo obnovo in jih zopet pridobili za Cerkev, za Kristusa, za Boga, tako pa obenem tudi za krščansko motrenje države, družbe in gospodarstva in za pravo gospodarsko in socialno preuredbo.

Predragi v Gospodu!

Sv. Oče se zelo boji za človeško družbo. Zdi se mu, da drvi v propast, časno in večno. Rešiti jo more le resnična notranja in vnana obnova. Zlasti notranja obnova je v naših močeh ali pravzaprav v močeh, ki jih lahko dobivamo iz božje moči, iz molitve, iz presvete Evharistije, iz Jezusovega presvetega Srca. Zato poslušajte glas sv. Očeta, poslušajte glas nas škofov, ki vam razlagamo želje in prošnje sv. Očeta. Treba je vse poskusiti, pravi sv. Oče, da se odvrne od človeške družbe tolikero zla. Na to morajo biti obrnjeni vsi trudi, vse prizadevanje, vse neprestane goreče molitve. Zakaj s pomočjo božje milosti je usoda človeške družbe v naših rokah. Zlasti tudi poudarja sv. Oče potrebo edinosti. Naj bi bili pod vodstvom in učiteljstvom sv. Cerkve vsi edini, naj bi delali vsi složno vsak po svojih darovih, vsak po svojih močeh, vsak po svojem položaju za krščansko obnovo človeške družbe. Naj nihče ne doganja svojih posebnih misli, naj se zde še tako modre, če so v nasprotju z naukom Cerkve ali z navodili papežev in škofov. Že Leon XIII. je glasno svaril, da socialno delo v nasprotju s škofi ne more imeti božjega blagoslova (*Graves communi*). Naj nihče ne išče svojega, ampak tega, kar je Jezusa Kristusa! Naj bi torej v vsem in nad vsem vladal Kristus, Kristus kraljeval, ki mu bodi »čas in slava in oblast na vekov veke.« (*Raz 5, 15.*)

Dano s škofovskih konferenc v Zagrebu, dne 12. januarja 1937.

Dr. Ante Bauer, nadškof-metropolit zagrebški, predsednik škofovskih konferenc.

Dr. Ivan Ev. Šarić, nadškof-metropolit vrhbosanski.

Dr. Josip Ujčić, nadškof belgrijski in apost. administrator Banata.

Dr. Alojzij Stepinac, nadškof-koadjutor zagrebški.

O. Alojzij Mišić, škof mostarski.

O. Jozo Garić, škof banjaluški.

Dr. Dionizije Njaradi, škof križevski.

Dr. Anton Akšamović, škof djakovski in apost. administrator za Baranjo in sev. Slavonijo.

Dr. Jerolim Mileta, škof šibeniški in apost. administrator našega dela bivše nadškofije zadrške.

Dr. Kvirin Klement Bonefačić, škof splitski, nekoč solinski in makarski.

Dr. Josip Srebrnič, škof krški.

Dr. Ivan Franjo Gnidovec, škof skopljanski.

Mons. Miho Pušić, škof hvarski.

Dr. Ivan Tomažič, škof lavantinski.

Dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski.

Dr. Josip M. Carević, škof dubrovniški.

Dr. Viktor Burić, škof senjski in modruški.

Mons. Lajčo Budanović, škof, apost. administrator Bačke.

Don Ivo Stjepčević, generalni provikar kotorski, delegat nadškofa barskega in škofa kotorskega.

Opomba. To skupno pastirsko pismo jugoslovanskih škofov nadomešča letos postni pastirski list. Ker pa je dolgo in tuptam vsebinsko težje umljivo, naj gospodje duhovniki po svoji uvidevnosti posamezne odstavke pisma vernikom bolj podomače razložijo ali potem, ko so tekst prečitali, ali pa namesto čitanja dotičnega odstavka.

Radi važne vsebine je priporočljivo, da se vzame pastirsko pismo za podlago študija sodobnega socialnega vprašanja na društvenih sestankih. Gospodje, ki želijo v to svrhu imeti več izvodov, jih morejo naročiti pri škof. ordinariatu v ponatisku.

Nemški prevod tega pastirskega pisma prejmejo prizadeti župni uradi, ko bo prevod in tisk gotov.

2.

Postna zapoved za leto 1937.

Pooblaščen od sv. stolice določujem glede postne zapovedi za l. 1937 v ljubljanski škofiji:

I.

1. Zapoved zdržka zahteva edinole zdržek od mesa in mesne juhe. Torej je vse dni zdržka dovoljeno rabiti katerokoli živalsko maščobo.

2. Zapoved pritrganja dovoljuje samo enkratni obed na dan; vendar pa sme vsakdo kaj malega zaužiti tudi zjutraj in zvečer, kakor je v dotičnem kraju navada. Dovoljeno je tudi pri istem obedu uživati meso in ribe. Glavni obed se sme preložiti od opoldne na večer.

3. Zapoved zdržka veže vse, ki so izpolnili sedmo leto.

Zapoved pritrganja pa veže vse vernike od izpolnjenega enoindvajsetega do začetega šestdesetega leta.

II.

Katere dni v letu je zapovedan samo zdržek, katere zdržek in pritrganje (= strogi post), katere samo pritrganje? Odgovor:

1. *Zdržek od mesa* je zapovedan vse petke celega leta izven štiridesetdnevnega posta in kvatrnih tednov.

2. *Zdržek od mesa in pritrganje* (strogi post) sta zapovedana:

- a) na pepelnično sredo;
- b) ob petkih štiridesetdnevnega posta in ob kvatrnih petkih;
- c) na veliko soboto, v soboto pred binkoštni, na dan pred praznikom Marijinega vnebovzeta (14. avgusta), na dan pred praznikom Vseh svetnikov (31. oktobra; letos odpade) in pred božičem (dne 24. decembra).

3. *Samo pritrganje* je zapovedano vse druge dni štiridesetdnevnega posta, to je vse dni razen pepelnice, petkov in velike sobote, ter ob kvatrnih sredah in kvatrnih sobotah. Vse te dni, ob katerih je zapovedano samo pritrganje, je vsem vernikom dovoljeno uživati mesne jedi tudi pri večerji. Tisti pa, ki si niso dolžni pritrgovati, smejo te dni uživati mesne jedi vselej, kadar kaj jedo.

4. Zapoved strogega posta ne veže ob nedeljah štiridesetdnevnega posta, ob zapovedanih praznikih in tudi ne ob odpravljenih praznikih, ki jih v naši škofiji še slovesno praznujemo.

Na veliko soboto preneha zapoved strogega posta opoldne, na dan pred božičem pa pri večerji, tudi letos, čeprav je petek.

5. Od zapovedi strogega posta so *izvzeti*:

- a) verniki v tistih krajih, v katerih je sejem, slovesno cerkveno praznovanje farnega patrona ali druga večja cerkvena slovesnost in se ondi zbere zelo mnogo ljudi;
- b) vse postne dni v letu, razen dneva pred božičem in velikega petka: vojaki, orožniki in finančni stražniki ter njihove družine; delavci v rudokopih in tovarnah ter njih družine; sprevodniki, kurjači in drugi uslužbenci po železnicah.

6. Od zapovedi *samega zdržka* so vse postne dni v letu, razen dneva pred božičem in velikega petka, oproščeni: popotniki, ki morajo jesti v železniških gostilnah, uslužbenci in popotniki na ladjah, kadar morajo na ladjah obedovati; vsi, ki so z družino in postrežniki v zdraviliščih; vsi, ki so po okolišnih primorani jesti v javnih gostilnah, in oni, ki so od drugih odvisni, pa si ne morejo oskrbeti postnih jedi; oni, ki živijo po kaznilnicah, namreč kaznjenci, pazniki in drugi uslužbenci.

Posebej se daje vernikom spregled zdržka od mesa za večerjo na letošnji Silvestrov večer, ki je na petek.

Vse one, ki se bodo olajšav posluževali, opominjam v smislu papeževega pisma, naj bi si olajšavo posta nadomestili z dobrimi deli, zlasti z miloščino za reveže.

III.

Posameznim osebam ali rodbinam more po cerkvenem pravu (kan. 1245) iz pravega vzroka tudi njih župnik podeliti spregled od postne zapovedi. Pooblašcam pa tudi spovednike, da imajo isto pravico kakor župniki, toda samo pri spovedi.

1. Iz posebnih od Cerkve priznanih razlogov so od zapovedi strogega posta poleg zgoraj navedenih še izvzeti:

- a) bolniki in okrevajoči ter telesno slabotni, katere bi zaradi posta precej bolela glava ali bi imeli omotico;
 - b) matere pred porodom in po porodu, čeprav so telesno zdrave in močne;
 - c) ubožci, ki živijo beračijo ali imajo sploh nezadostno hrano.
2. Od zapovedi samega pritrganja pa so izvzeti:
- a) delavci, ki morajo opravljati težka telesna dela, na pr. kmetovalci, mizarji, kovači, zidarji, tkalci, kamnoseki, čevljarji itd.;
 - b) oni, ki morajo opravljati naporno duševno delo, na pr. učitelji na osnovnih šolah; profesorji, če se morajo za predavanja naporno pripravljati; ali morajo po štiri in več ur na dan učiti; dijaki, ki so večji del dneva v šoli in se resno bavijo z učenjem; misijonarji ob času misijonov.

Vsi ti so od zapovedi pritrganja izvzeti, čeprav so trdnega telesnega zdravja.

Upam, da bomo tako olajšano zapoved vsi prav radi in vestno izpolnjevali. Molimo in delajmo pokoro, da se nas Bog usmili in ne postopa z nami, kakor bi s svojimi mnogimi grehi zaslužili.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1937.

† Gregorij,
škof.

Vsebina: 1. Pastirsko pismo za l. 1937. — 2. Postna zapoved za l. 1937.

Izdajatelj: Škofijski ordinariat (Ignacij Nadrah). — Odgovorni urednik: Jože Jagodiec.
Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Štev. 341.

Triintrideseti svetovni evharistični kongres v Manili 2.—7. februarja 1937.

Vsako drugo leto se vrši svetovni evharistični kongres. Za leto 1936 naj bi se bil vršil v mestu Manili na Filipinskih otokih v Tihem oceanu. Radi ondotnih podnebnih prilik je bil prenesen v najbolj ugoden čas začetkom februarja 1937.

Filipinski otoki (nekoliko večji kot Jugoslavija) z okroglo 14 milijoni prebivalstva so najbolj katoliška dežela, ki spada k Aziji, saj je 90% prebivalcev katoliške vere, ima 10 škofij in 2 nadškofiji. V glavnem mestu Manili imajo dominikanci slovečo katoliško univerzo, ki jo tudi državna oblast priznava. Sv. Oče je določil za svojega odposlanca kardinala Dionizija Dougherty, nadškofa v Filadelfiji v Združenih državah Amerike, ki je od l. 1903 do 1915 sam deloval na Filipinih kot škof Nove Segovije in pozneje v Jaro, tako da pozna ondotne razmere.

Spored kongresa je sledeči: Na Svečnico bo slovesen sprejem kardinala-legata, ki se je odpeljal iz Napolja v nedeljo 10. januarja. V sredo, 3. febr., ob 17 bo slovesen začetek kongresa. Četrtek, 4. febr., je dan žena in deklet, petek, 5. febr., je določen za moše in fante, sobota, 6. febr., pa je otroški dan. Vsak teh stanov ima slovesno sv. mašo in skupno sv. obhajilo na kongresnem prostoru »Luneta«, obširnem trgu med mestom in morjem. Moške in fantje imajo skupno obhajilo pri polnočnici; za tiste, ki se o polnoči ne bodo mogli udeležiti božje službe, bo ob 1/27 zjutraj istotako slovesna sv. maša z obhajilom. Popoldnevi so določeni za skupna manifestacijska zborovanja, vmes pa imajo sestanke narodne sekcije, katerih je devet.

V nedeljo, 7. februarja, bo ob 7 zjutraj slovesna sv. maša kardinala legata, pri kateri bosta pela dva pevski zbora: otroški in odrasli. Popoldne bo velika procesija, ki bo končala ob osmih zvečer, tedaj namerava sv. Oče po radiu sporočiti svoj pozdrav in blagoslov.

Kako bomo mi sodelovali pri tem svetovnem kongresu?

1. Na Svečnico naj se vernikom oznani svetovni evharistični kongres ter se povabijo, da v posebno velikem številu te dni prejmejo sv. obhajilo.

2. V nedeljo, 7. febr., se opravi božja služba čim slovesnejše. Molitvena ura, običajna ob prvih nedeljah, naj se opravi v duhu združenja z evharističnim kongresom ter se naj sklene s petimi litanijami — če mogoče — in s slovesnim blagoslovom.

3. Istočasno z evh. kongresom se vrši v Moskvi mednarodni kongres brezbožnikov, ki si je stavil za cilj ustanovitev mednarodne organizacije brezbožnikov, jim dati točna navodila za sistematsko propagando po vsem svetu ter dobiti za to delo potrebna denarna sredstva. Vodja ruskih brezbožnikov Jaroslavsky je izdal oklic, v katerem med drugim pravi: »Mi hočemo zažgati vse cerkve vsega sveta v enem samem splošnem požaru. Naše brezbožniško gibanje je postala ogromna moč, ki uničuje vsakršno versko čutenje. To gibanje je ena izmed najmočnejših pomožnih sil v protiverskem socialnem boju, namenjenem razrušiti temelje starega sveta. Verniki vseh veroizpovedi naj se dobro zavedajo, da jih iz tega vesoljnega potopa ne bo rešil noben Bog, noben svetnik in nobena molitev.«

Mi sicer vemo, da so take besede izraz onemoglega sovraštva sata-novega in da Boga nihče ne more odstaviti s prestola njegove mogočnosti,

a vendar smo dolžni Bogu dati zadoščenje za strašne grehe sovraštva do vsega božjega in moliti za vse zapeljane duše, da jim zopet zasije luč vere in ogenj ljubezni božje, ker brez vere in božje ljubezni človek miru in sreče najti ne more.

Ko soobhajamo z nešteti tisoči vernikov svetovni evharistični kongres, naj imajo vse pobožnosti *spravi in zadostilni značaj*. Sveta obhajila darujmo Jezusovemu presvetemu Srcu predvsem v zadoščenje za bogokletstva in izraze satanskega sovraštva. Kjer se *opravlja pred prvim petkom sveta ura*, ali *nočno češčenje*, naj se *opravi v ta namen*. Prav tako naj se štirideseturna pobožnost pustnih dni, kjer se *opravlja*, daruje v ta obči *spravi namen*.

Tako smemo upati, da bomo vsaj nekoliko zadostili za vnebovpijoče žalitve božje in pritegnili nase in na našo domovino blagoslov božjega usmiljenja.

V Ljubljani, dne 17. januarja 1937.

† Gregorij,
škof.

Zahvala in blagoslov bolnega sv. očeta vernikom v Jugoslaviji.

Od svoje konference v Zagrebu smo jugoslovanski škofje poslali bolnemu sv. očetu iskrene želje za njegovo zdravje ter ga obvestili, kako verniki v vseh škofijah zasebno in javno molijo zanj in za njegove namene. Na to naše sporočilo je došel iz Vatikana po prevzvišenem gospodu apostolskem nunciju naslednji odgovor:

Papeško državno tajništvo

štef. 159.651

Iz Vatikana, 3. januarja 1937.

Ekscelenca, prevzvišeni gospod!

Sv. oče so živo ganili ponovni izrazi sinovske ljubezni, spremljani od gorečih molitev, ki ste mu jih podali v imenu prevzvišenih škofov in vernikov ondotnega naroda. Želi se zanje prav posebno zahvaliti. Zato najvišji poglavar Cerkve iz vsega srca blagoslavlja vse z izrednim apostolskim blagoslovom, ki naj milostno prikliče iz nebes obilnih darov, da bo vsem novo leto rodovitno dobrih del za zmagoslavno rast kraljestva božjega v dušah.

Bodite, Ekscelenca, prevzvišeni gospod, tako ljubeznivi, da sporočite to njim, katerih čustva ste želeli in bili pooblaščenim tolmačiti sv. očetu.

Z odkritosrčnim in globokim spoštovanjem sem, Ekscelenca, prevzvišeni gospod,

Vaš vdani služabnik

E. kard. Pacelli.

Ko vsem vernikom svoje školiše sporočam ta izredni blagoslov, znova priporočam sv. očeta vsem v stanovito in pobožno molitev.

V Ljubljani, dne 17. januarja 1937.

† Gregorij,
škof.

Fastenordnung für das Jahr 1937.

Zufolge der mir vom hl. apostolischen Stuhle erteilten Vollmacht bestimme und erkläre ich folgende Fastenordnung für das Jahr 1937.

I.

1. Das Gebot der Abstinenz verbietet nur den Genuß von Fleisch und Fleischsuppe. Deshalb ist es an allen Abstinenztagen erlaubt jedwedes Tierfett zu gebrauchen.

2. Das Gebot des Fastens (Abbruches) erlaubt nur eine einzige Mahlzeit am Tage mit Sättigung; doch darf etwas Speise morgens und abends genommen werden, wobei die Ortsgewohnheit zu beachten ist. Es ist auch erlaubt bei derselben Mahlzeit Fleisch- und Fischspeisen zu genießen. Auch ist es erlaubt die Hauptmahlzeit auf den Abend zu verschieben.

3. Das Gebot der Abstinenz verpflichtet alle Gläubigen vom vollendeten siebenten Jahre an.

Das Gebot des Abbruches verpflichtet aber die Gläubigen, die das einundzwanzigste Jahr vollendet und das sechzigste nicht begonnen haben.

II.

1. Die Enthaltung von Fleischspeisen (Abstinenz) ist befohlen an allen Freitagen des Jahres.

2. Die Enthaltung von Fleischspeisen (Abstinenz) und Fasten (Abbruch) zugleich ist zu beachten:

- a) am Aschermittwoch;
- b) an den Freitagen der vierzigtägigen Fasten und an den Quatemberfreitagen;
- c) am Karsamstag, am Samstag vor Pfingsten, am Vortage zu Mariä Himmelfahrt (14. August), am Vortage zu Allerheiligen (31. Oktober; fällt heuer weg) und am Tage vor Weihnachten (24. Dezember).

3. Nur Fasten (Abbruch) ist geboten an allen anderen Tagen der vierzigtägigen Fasten, am Mittwoch und Samstag der Quatemberwochen. An allen Tagen, an welchen die Gläubigen nur zum Fasten (Abbruch) verpflichtet sind, ist ihnen gestattet Fleischspeisen auch beim Abendessen zu genießen. Diejenigen aber, die zum Fasten (Abbruch) nicht verpflichtet sind, dürfen an diesen Tagen Fleischspeisen genießen, sooft sie essen.

4. Das Gebot der Abstinenz und des Abbruches verpflichtet nicht an den Sonntagen der Fastenzeit, an gebotenen Feiertagen und an den abgeschafften Feiertagen, welche in unserer Diözese noch gefeiert werden.

Am Karsamstag dauert die Verpflichtung zur Abstinenz und zum Abbruch nur bis Mittag (12 Uhr), an der Vigil vor Weihnachten aber endet die Verpflichtung zur Abstinenz und zum Fasten beim Nachtmahl, auch heuer, obwohl es Freitag ist.

5. Von dem Gebote der Abstinenz und des Abbruches sind ausgenommen:

- a) die Gläubigen an jenen Orten, wo Markttag ist, wo das Kirchenpatrozinium oder eine andere kirchliche Veranstaltung festlich gefeiert wird und sich deshalb viel Volk versammelt;

- b) an allen Fasttagen im Jahre, außer am Vortage vor Weihnachten und am Karfreitag: das Militär, die Gendarmerie, die Finanzwache samt den betreffenden Familien; die Arbeiter in Bergwerken und Fabriken mit ihren Familien, die Schaffner (Kondukteure), Heizer und andere Bedienstete der Eisenbahnen.

6. Vom Gebote *nur der Abstinenz* an allen Fasttagen des Jahres, Vortag vor Weihnachten und Karfreitag ausgenommen, sind entbunden: die Reisenden, wenn sie genötigt sind in Bahnhofrestaurationen zu speisen; das Schiffspersonal und die Reisenden, wenn sie auf Schiffen speisen müssen; alle jene, die mit ihren Familien und Dienstboten in Kurorten weilen; alle, die durch Umstände gezwungen sind in öffentlichen Gasthäusern ihre Kost zu nehmen, und jene, die von anderen abhängig sind und sich selbst nicht Fastenspeisen besorgen können; alle, die in Strahäusern leben, nämlich Sträflinge, Aufseher und andere Bedienstete.

Für heuer wird allen Gläubigen eine Nachsicht vom Gebote der Abstinenz für das Nachtmahl am Silvesterabend gewährt.

Alle jene, die sich dieser gewährten Nachsichten bedienen werden, ermahne ich im Sinne des päpstlichen Schreibens, sie mögen die Erleichterung des Fastens durch gute Werke, nämlich durch Almosen für die Armen ersetzen.

III.

Einzelne Personen und Familien kann nach dem kirchlichen Recht (Kan. 1245) aus triftigen Grunde auch ihr Pfarrer eine Nachsicht vom Fastengebote gewähren. Ich bevollmächtige aber auch die Beichtväter zu gleichen Recht, wie die Pfarrer, jedoch nur bei der Beicht.

1. Aus besonderen von der Kirche gebilligten Gründen sind vom Gebote der Abstinenz und des Abbruches neben den oben erwähnten auch ausgenommen:

- a) Kranke und Genesende, ferner körperlich schwächliche, welche infolge Fastens Kopfweh oder Schwindel bekämen;
- b) Mütter vor und nach der Geburt, auch wenn sie gesund und körperlich kräftig sind;
- c) Arme, die sich die Nahrung erbetteln, welche überhaupt keine genügende Nahrung haben.

2. Nur vom Fasten (Abbruch) sind aber ausgenommen:

- a) Handwerker und Arbeiter, welche schwere Arbeit verrichten müssen, z. B. Landleute, Maurer, Steinmetze, Schmiede, Weber, Tischler, Schuster u. s. w.;
- b) alle, welche ermüdende geistliche Tätigkeit ausüben müssen, z. B. Volksschullehrer, dann Professoren, wenn sie sich auf die Vorlesungen anstrengend vorbereiten oder täglich vier und mehr Stunden unterrichten müssen; Studenten, welche die meiste Zeit in der Schule verbringen und ernst studieren; Missionäre bei Volksmissionen.

Alle diese sind vom Gebot des Abbruches ausgenommen, obgleich sie gesund und körperlich kräftig sind.

Ich hoffe, daß wir dieses gemilderte Fastengebot bereitwillig und gewissenhaft erfüllen werden. Beten wir und tun wir Buße, damit sich Gott unser erbarme und uns nicht nach unsern Sünden strafe.

Ljubljana, am 15. Jänner 1937.

† Gregor,
Bischof.